

Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Oslo, 3. mai 2016

Høring - etablering av tvisteløsningsmekanisme for rettslige tvister mellom stat og kommune mv.

Naturviterne støtte ikke regjeringen og kommunal,- og moderniseringsdepartementet sitt forslag om å etablere tvisteløsningsmekanisme for rettslige tvister mellom stat og kommune. Naturviterne vil frarå og flytte over viktig beslutningsmyndighet for samfunnsplanleggingen fra i hovedsak godt fungerende åpne demokratiske prosesser, over til domstolene og rettsvesenet.

Naturviterne er opptatt av bærekraftig og helhetlig forvaltning av de rike naturressursene i Norge. Vårt moderne Norge og velferdsstaten er bygget på en balansert bruk og vern av våre felles naturressurser. Dette forutsetter en forvaltning som fortsatt er basert på lokal og nasjonal råderett over naturressursene, og en verdiskapning som kommer alle lag av befolkningen og hele landet til gode. Klokkt nasjonalt lederskap sikret oss nasjonal råderett over vannkraftressursene for 100 år siden og eierskap til de enorme oljerikdommene 50 år senere. Vi har fortsatt store nasjonale interesser i å ta vare på Norges sterke næringer innen hav, jord og skogbruk, bergverk både for dagens og kommende generasjoner.

Kortreise beslutninger er ofte gode beslutninger. Naturviterne støtter generelt at beslutninger om areal,- og ressursforvaltning bør tas på lavest mulig nivå, der lokalkunnskapen er stor. Men dette forutsetter god nok faglig kompetanse og kapasitet på lokalt nivå innen areal-, ressurs- og samfunnsplanlegging.

Det er bred enighet om at miljøhensyn, jordvern, kulturminner, hensyn til barn og unge, støy, nødvendige klimatilpasninger og f. eks hensyn til samfunnssikkerhet er nasjonale interesser i arealplanleggingen. Skal det være innhold i dette mener Naturviterne staten må sette klare målsettinger og ha gode nok verktøy til å sikre de nasjonale interessene når det er nødvendig.

Naturviterne mener regjeringen sitt forslag om å flytte prøving av statens innsigelser til kommunale arealplaner, over til domstolene, vil svekke viktige nasjonale interesser i areal- og samfunnsplanleggingen. Det vil f. eks også kunne svekke mulighetene til å utvikle fremtidens bærekraftige bioøkonomi fordi dette vil kreve klare politiske vegvalg og helhetlig forvaltning av ressursene.

Forholdet mellom de ulike nivå i forvaltningen er i dag godt fungerende gjennom enkelt lover og administrative bestemmelser. Enkeltpersoner kan gå til retten mot forvaltningen, inkludert

mot staten. Men vi har lang praksis i Norge for at forvaltningsnivåene ikke skal være i (retts)strid med seg selv. Den offentlige forvaltning skal samarbeide og fremtre på en ryddig måte overfor omverdenen, uten å gi i strid med hverandre i rettsalen. Forslaget fra regjeringen kan rukke ved dette. Det er stor grunn til å reflektere over om høringsforslaget i det hele tatt gir økt lokalt selvstyre, og om det blir et gode for enkeltinnbyggere og en bærekraftig utvikling.

Statlige regionale myndigheter (Norges vassdrags- og energidirektorat, Statens vegvesen, Jernbaneverket, Kystverket, Sametinget, Fylkesmennene m.fl.) kan etter plan- og bygningsloven fremme innsigelse til kommuner sine arealplanforslag, dersom de er i strid med viktig regionale og nasjonale interesser. Slike interesser kan være miljøhensyn, jordvern, kulturminner, hensyn til barn og unge, støy, nødvendige klimatilpasninger og f. eks hensyn til samfunnssikkerhet i arealplanleggingen. Slike saker blir i dag håndtert og løst innenfor et godt etablert system i forvaltningen, der god dialog mellom kommune og regional stat, og eventuelt sluttbehandling i regjering og av politisk ledelse i kommunal og moderniseringsdepartementet (KMD), avgjør saken.

Tall fra KMD viser at kommune-Norge behandlet om lag 2500 kommune- og reguleringsplaner i 2015. Vel 99% av sakene blir vedtatt og stadfestet gjennom gode lokale og regionale dialoger. Kun 20-30 av sakene årlig blir sendt til KMD for endelig avgjørelse etter innsigelse. Naturviterne mener det er grunn til å stille spørsmål ved den tilsynelatende rådende oppfatning om at staten i unødvendig grad griper inn i det lokale selvstyre i plansaker. Vi mener også at konsekvensene med å etablere en ordning for prøving av statlige innsigelser i domstolen, ikke er tilstrekkelig konsekvensvurdert i høringen.

Er det sannsynlig at rettsalen hos domstolen vil bli en god arena for økt kommunalt selvstyre? Vil det bli saker for å sikre svake grupper i samfunnet, inkludert kommende generasjoner, kommunen vil fremme søksmål for, eller vil det bli «utbyggingskommunen» som fremmer utbyggingsinteresser vi vil se mest av i søksmål mot staten? Utbygging i kommunene er i vesentlig grad styrt av private forslag til planer og av private utbyggingsinteresser. Det er ofte private utbyggingsinteresser som skal veies opp mot viktig regionale og nasjonale interesser.

Oppsummert mener Naturviterne at regjeringen sitt forslag vil virke mot sin hensikt:

- Mindre politikk og demokrati, mer rettsliggjøring av areal- og ressursforvaltningen
- Mer byråkratiseringen og nye tidstyver i samfunnsplanleggingen
- Økt ressursbruk på et allerede overbelastet rettsvesen
- Undergrave regjeringen sitt eget mål om effektive planprosesser
- Endrer fokus vekk fra samarbeid og forhandlinger, til konflikt og rettsliggjøring – fra fag og politikk til juss
- Svekke grønne verdier og svake grupper sin innflytelse i samfunnsplanleggingen lokalt
- Øke makten til private utbyggingsinteresser og de allerede mest ressurssterke lokalt
- Redusere rettsikkerheten til kommende generasjoner

Naturviterne mener samfunnet bygges best gjennom kunnskap, kompetanse og god medvirkning i åpne planprosesser der mange deltar, og der nasjonale og lokale hensyn finner en balansert løsning gjennom åpne prosesser. Lokalt selvstyre er en sterk verdi i det norske

samfunnet og en viktig drivkraft i samfunnsutviklingen. Naturviterne mener flytting av demokratisk makt over til domstolene, og gjøre rettsalen til en arena for strid om nasjonale arealinteresser, gir en uønsket samfunnsutvikling. I sum og over tid vil dette ikke gi økt lokalt selvstyre.

Med vennlig hilsen

Vebjørn Knarrum
Forbundsleder
Naturviterne